

Asia: VN/26649/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta Kansalliseksi metsästrategiaksi (KMS2035)

Luku 2: Toimintaympäristö

Huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 2: Toimintaympäristön muutos

Kansallisella metsästrategialla todetaan olevan liittymäkohtia useisiin kansainvälisiin ja kansallisiin strategioihin ja ohjelmiin, joissa myös toteutetaan metsästrategian tavoitteita tai jotka osaltaan vaikuttavat metsästrategiaan ja sen tavoitteisiin. Metsästrategiassa tulisi tunnistaa myös yhteys viimeisteltävänä olevaan ehdotukseen kulttuuriperintöstrategiaksi, joka sisältyy hallitusohjelmaan ja on tarkoitus vahvistaa valtioneuvoston periaatepäätöksenä Kulttuuriperintöstrategia - OKM - Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Toimintaympäristön muutoksissa on tunnistettu luontomatkailun kasvu. Suomen erityiseksi erottumistekijäksi maailmalla on tunnistettu kulttuurin yhteys luontoon. Tämä on tunnistettu myös Ehdotuksessa Kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekartaksi, Kulttuurimatkailun tiekartta (valtioneuvosto.fi). Kulttuuriympäristöissä ja monissa kulttuuri- ja kulttuuriperintökohteissa kulttuuri ja luonto yhdistyvät saumattomasti.

Luku 3: Tahtotila

Huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.1: Visio - Kasvavaa hyvinvointia metsistä ja metsille

Koko strategian kantavina teemoina mainitaan kestävyys ja vastuullisuus, erityisesti vastuu sosiaalisista, taloudellisista ja ympäristövaikutuksista. Museovirasto korostaa edellisten rinnalla kulttuurista kestävyttä. Kulttuurinen kestävyys tarkoittaa kulttuurin ja kulttuuriperinnön monimuotoisuuden säilymistä, mahdollisuutta vuoropuheluun erilaisten kulttuurien välillä sekä ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävästä kehityksestä edistävien toimintatapojen vahvistumisesta. Ihmisten ympäristösuhde määrittyy ensi sijassa kulttuurisesti, siksi myös kulttuurisella ulottuvuudella on suuri merkitys ympäristöä, myös metsiä, koskevien toimintatapojen muutoksessa ja kestävyden vahvistumisessa.

Kulttuuriperinnön ja -ympäristöjen näkökulmasta keskeisiä kestävyttä tukevia näkökulmia ovat metsiin perustuvan tuotannon ja elinkeinojen jatkuvuuden ja kehittymisen turvaaminen, metsistä saatavan rakennus- ja tarvepuun mahdollisimman korkea laatu ja kestävyys sekä metsissä sijaitsevan ja niiden käyttöön liittyvän kulttuuriperinnön turvaaminen. Metsissä sijaitsee myös merkittävä määrä muinaismuistolain tarkoittamia kiinteitä muinaisjäännöksiä (myös vielä tunnistamattomia), jotka ovat automaattisesti rauhoitettuja. Kulttuuriympäristön näkökulmasta tärkeitä asioita ovat myös esimerkiksi metsien merkitys maisemassa sekä metsien virkistys- ja hyvinvointikäyttö. Näiden ohella Museovirasto nostaa esiin myös metsiin liittyvän kulttuurin näkymisen museoiden kokoelma- ja näyttelytoiminnassa.

Näistä kulttuurisista näkökulmista visioon sisältyy vahvimmin hyvinvointi: metsään liittyvät erilaiset aineettomat hyödyt. Metsien aineettoman kulttuuriperinnön merkitys on tunnistettu myös Unescon aineettoman kulttuuriperinnön yleissopimuksen yhteydessä Suomessa kootussa elävän perinnön wikiluettelossa, jossa ovat mukana mm. jokamiehenoikeudet, marjastus ja villiyrttien kerääminen. Elävä perintö -wiki (aineetonkulttuuriperinto.fi).

Huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.2: Strategiset päämäärät ja tavoitteet

Metsästrategian neljä päämäärää muodostavat kokonaisuuden. Metsien monimuotoisuus ja niiden hiilinieluista huolehtiminen ovat keskeinen perusta metsien kestäväälle käytölle ja laajemminkin ilmastotavoitteille – ja samalla niistä huolehtiminen on pohja myös strategian muille päämäärille ja tavoitteille. Hyvinvoivat metsät tukevat myös niissä sijaitsevan kulttuuriperinnön säilymistä.

Metsiin olennaisesti liittyvä metsäkulttuuri pitää sisällään niin aineellista kuin elävää aineetonta kulttuuria ja kulttuuriperintöä. Metsäkulttuurisen näkökulman arvo ja merkitys tunnustettiin jo päättyvässä Kansallisessa metsästrategia 2025:ssä, ja se sisältyy etenkin uuden strategian päämäärään (3.2.4) Vahvistamme tiedolla johtamista ja osaamista metsäalalla. Sen tavoitteissa mainitaan mm. Viestintä ja vuorovaikutus lisäävät metsien käytön, metsäympäristön ja metsäkulttuurin ymmärrystä yhteiskunnassa ja erityisesti nuorten keskuudessa.

Samat tavoitteet sisältyvät myös valmisteilla olevaan uuteen kulttuuriperintöstrategiaan 2030, joka on tarkoituksena hyväksyä valtioneuvoston periaatepäätöksenä. Ehdotuksessa kulttuuriperintöstrategiaksi esitetään eri sektoreiden, kuten luonnon- ja kulttuuriperinnön suojelun välisen yhteistyön lisäämistä mm. hallinnonalojen yhteisten, ennakoivien suunnitelmien ja tietovarantojen yhteen toimivuuden alueilla sekä monitieteisten tutkimusohjelmien edistämistä ja ilmastomuutoksen kulttuuriperintöön ja kulttuuriympäristöön kohdistuvien vaikutusten seuraamista. Lisäksi strategian tavoitteena on vahvistaa kulttuuriperintökasvatuksen merkitystä opetussuunnitelman perusteissa, tutkintojen perusteissa ja varhaiskasvatussuunnitelmissa sekä muissa koulutuksen ja varhaiskasvatuksen kehittämistoimissa.

Metsien merkitys ja vaikutus suomalaiseen elämään näkyy myös siinä, että suurin osa maamme arkeologisesta kulttuuriperinnöstä sijaitsee metsäympäristöissä. Muinaismuistolaki (295/1963) ja

metsälaki (1093/1996) velvoittavat huomioimaan kulttuuriperintökohteet metsätaloustoimenpiteissä. Seurannoissa on kuitenkin todettu, että museoviranomaisen lausunnoista huolimatta metsätoimenpiteissä on toimittu vastoin ohjeistusta ja mm. kajottu muinaismuistolain suojelemiin kohteisiin. Myös alustavissa ilmastonmuutoksen riskianalyysissä on arvioitu, että muutokset luonnonolosuhteissa ja metsissä tulevat vaikuttamaan kielteisellä tavalla sekä suoraan että välillisesti myös niissä sijaitseviin kulttuuriperintökohteisiin.

Tiedolla johtamisen kokonaisuudessa tulee huomioida myös kulttuuriympäristöä ja kulttuuriperintöä koskeva tieto, josta esimerkkinä metsätaloustoimenpiteissä huomioon otettava kulttuuriympäristökohteiden paikkatieto tai metsien laserkeilauksen hyödyntäminen osana kulttuuriperintökohteiden tunnistamista, huomioimista tai tilan seurantaa.

Luku 4.1 Hankesalkku ja 4.2 Kärkihankkeet

Huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 4.1: Hankesalkku ja 4.2: Kärkihankkeet

Museoviraston arvion mukaan kaikilla KMS2035:n hankesalkun kärkihankkeilla on vaikutusta metsien kulttuuriperintöön. Eniten kuitenkin on vaikutusta kulttuuriperintöön Metsäalan uudistuminen -salkulla, jonka keskeisiä toimenpiteitä ovat paikkatiedon, osaamisen ja koulutuksen kehittäminen. Keskeisimpiä kohderyhmiä ovat metsänomistajat ja nuoret, mutta toimenpiteitä kohdistetaan myös hallinnon ja viranomaistoiminnan kehittämiseen sekä hallinnonalojen välisen yhteistyön ja koordinoinnin parantamiseen.

Museovirasto näkee salkun toimenpiteet tärkeinä myös metsien kulttuuriperinnön säilymisen kannalta ja esittää, että strategian toteutuksessa tulisi panostaa yhteistyöhön kulttuuriperintöalan kanssa niin opetuksen, tutkimuksen kuin paikkatiedon ja tiedon käytettävyyden suhteen. Myös metsäalan opetukseen tulisi lisätä tietoa metsien aineellisesta kulttuuriperinnöstä. Kulttuuriperinnön huomioiminen metsätaloudessa tukee myös ihmisten arvostamaa metsien virkistys- ja matkailukäyttöä. Toimenpiteet ovat myös yhteneviä kulttuuriperintöstrategia 2030:n tavoitteiden kanssa.

Muuta kommentoitavaa

Muuta kommentoitavaa

Museovirasto pitää myönteisenä sitä, että kulttuuriset palvelut, kulttuuriperintö mukaan lukien on tunnistettu osana metsien ekosysteemipalveluita.

Kansallista metsästrategiaa toteutetaan alueellisten metsäohjelmien kautta. Niiden laatimisesta vastaavat maakunnalliset metsäneuvostot, joiden jäsenet edustavat metsäsektorin toimijoita, julkishallintoa, kansalaisjärjestöjä sidosryhmiä. Museovirasto esittää, että jatkossa

metsäneuvostoihin valittaisiin myös alueellisten vastuumuseoiden edustajia tuomaan kulttuuriperintöalan näkemystä ja metsien kulttuurisia merkityksiä.

Hallinnonrajat ylittävä yhteistyö ja viestintä edesauttavat merkittävästi Kansallisen metsästrategian tavoitteiden toteutumista. Museovirasto esittää, että strategian toteutuksessa huomioidaan yhteistyö kulttuuriperintöalan toimijoiden kanssa.

Salmela Ulla
Museovirasto

Soininen Olli
Museovirasto - Museovirasto, Kulttuuriympäristöpalvelut